

Ton Koopman, vernieuwer van de oude muziek

Johan Schoonderbeek was in 1922 de eerste die de Matthäus Passion in de Grote Kerk in Naarden uitvoerde met de bedoeling deze muziek uit de grote concertzalen terug te brengen naar de kerk, waar die oorspronkelijk geklonken had. Maar de grootste Bachkenner in ons land is nu zonder enige twijfel Ton Koopman, die zich in 1983 in Bussum vestigde aan de Meerweg 23.

Hans Roelofsen

Koopman heeft vanaf de jaren tachtig samen met anderen de uitvoeringspraktijk van het lijdensverhaal ingrijpend beïnvloed. De traditionele uitvoering van de Matthäus Passion duurde in de versie van dirigent Mengelberg en het Concertgebouworkest wel een half uur langer dan die van de 'nieuwlichters' Nikolaus Harnoncourt, Gustav Leonhardt en Ton Koopman. De laatsten baseren hun uitvoeringen op historisch onderzoek naar de uitvoeringspraktijk in de tijd van Bach zelf.

Oude muziek opgefrist

Voor veel traditionele Bachliefhebbers waren hun radicale musicologische ideeën nog een brug te ver.

Je hoorde in de jaren tachtig dan ook velen klagen over de snelle tempi met een lichtere dansachtige cadans en het spaarzame vibrato van zangers en instrumentalisten. Behalve de reconstructie van het in Bach's tijd gebruikte instrumentarium, was vooral de studie van de muzikale retoriek in de baroktijd van belang. Men moest zich er weer bewust van worden dat sommige noten benadrukt worden en andere veel lichter moeten worden gespeeld. Dat staat niet allemaal in de partituur, zoals in een boek ook de beklemtoning van de

Platenhoes uit 1981

Ton Koopman in 2022 (foto Foppe Schut)

woorden niet staat aangegeven.

De soms nogal logge uitvoering met allemaal gelijkwaardige tonen of de al te romantische, dramatische uitvoering van de 19de eeuw moest kritisch onder de loep worden genomen. Het was voor Koopman c.s. de kunst dat weer helder te maken. Als je vuil geworden vernis van oude schilderijen verwijderd, komen de oorspronkelijke heldere kleuren weer tevoorschijn. Net zo werden de werken uit de barokmuziek door Koopman en zijn companen aan de hand van historische boeken over de ‘affectenleer’ danig opgefrist. Ton Koopman is, zonder

(Foto Brace Duffie)

dat de meeste bewoners van Bussum daar enig besef van hebben, op dit gebied een wereldwijde beroemdheid. Nog steeds is hij een vitaal organist. Wie hem op You Tube met handen en voeten op grote kerkorgels werken van Bach ziet spelen, verbaast zich over de energie en speelvreugde van deze tengere musicus. De wapenfeiten uit zijn fenomenale carrière spreken voor zich. Hoed af voor deze Bussumse musicus.

Biografie

Ton Koopman werd geboren in Zwolle en studeerde na zijn gymnasiumopleiding orgel, klavecimbel en muziekwetenschap in Amsterdam. Vanwege zijn opmerkelijke speelvaardigheid op orgel en klavecimbel ontving hij tweemaal de Prix d'Excellence. Met zijn fascinatie voor historische instrumenten en musicologisch bronnenmateriaal concentreerde hij zich tijdens zijn studies op muziek uit de barok, met speciale aandacht voor Johann Sebastian Bach en werd hij een leidende persoonlijkheid binnen de oudemuziekbeweging. In 1979 richtte Koopman het Amsterdam Baroque Orchestra op, waaraan in 1993 het Amsterdam Baroque Choir werd toegevoegd. Het ensemble verwierf al snel wereldfaam op het gebied van de 'authentieke' uitvoeringspraktijk. Het ensemble trad op in alle grote concertzalen van de wereld, waaronder het Concertgebouw in Amsterdam. Van 1994 tot 2004 heeft Koopman met het ensemble gewerkt aan een 'mammoetproject': het uitvoeren en opnemen van alle overgeleverde cantates van Bach. Voor dit bijzondere project werden hem verschillende prijzen toegekend, onder andere de Deutsche Schallplattenpreis Echo Klassik, de BBC Award 2008 en de Prix Hector Berlioz.

Na de Bachcantates begon Koopman aan zijn volgende grote project: het uitvoeren en opnemen van het gehele overgeleverde oeuvre van Dietrich Buxtehude, een van de grote voorbeelden van de jonge Johann Sebastian Bach. De editie bestaat uit 31 cd's, waarvan de laatste verscheen in 2014. Koopman is daarnaast een veelgevraagd gastdirigent en werkte met alle beroemde orkesten van de wereld.

Onderscheidingen

De verdiensten van Ton Koopman zijn niet onopgemerkt beleven. Hij is overladen met prijzen en onderscheidingen. In het Bach-herdenkingsjaar 2000 werd hem

Ton met het Amsterdam Baroque Orchestra in 2016 (foto Foppe Schut)

Het Amsterdam Baroque Choir (foto Foppe Schut)

door de Universiteit Utrecht een eredoc-
toraat verleend vanwege zijn uitnemende
bijdragen aan het onderzoek naar en

de vertolking van het religieuze oeuvre
van J.S. Bach. In 2003 werd Koopman
benoemd tot Ridder in de Orde van de

**Ton met het Vancouver
Symphony Orchestra
in 2019 (foto Martin
Baird/Jan Gates)**

**Ton met het Amsterdam
Baroque Orchestre
in 2019 (foto Foppe
Schut)**

Nederlandse Leeuw. In 2006 ontving hij de Bach-prijs van de stad Leipzig. In 2007 kreeg hij een Edison Klassiek. In 2010 ontving hij een ereprofessoraat aan de Anton Bruckner Universiteit in Linz. In 2012 werd hem de Buxtehude-Preis van de stad Lübeck uitgereikt en in 2014 ontving hij de Bach-prijs van de Royal Academy of Music in Londen. In 2016 ontving hij een ereprofessoraat aan de Musikhochschule Lübeck

en werd hij honorair artistiek adviseur van Guangzhou Opera House in China. In 2017 ontving Koopman de Edison Oeuvre Award.

Koopman heeft ruim vijftientig jaar lesgegeven aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, is emeritus hoogleraar aan de Universiteit van Leiden, erelid van de Royal Academy of Music in Londen en artistiek directeur van het Franse muziekfestival Itinéraire Baroque. Hij is bovendien voorzitter van het Internationale Buxtehude Gesellschaft en sinds 2019 President van het Bach Archiv in Leipzig.

Ondanks zijn 79-jarige leeftijd denkt Ton Koopman nog niet aan stoppen. 'Ik ga door tot mijn honderdste, daarna zien we wel weer.'

Bron

Website van het Amsterdam Baroque Orchestra